

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **Mgr. D. B.**, zast. JUDr. Stanislavem Zenáhlíkem, advokátem, se sídlem Mostní 5552, Zlín, proti žalovanému: **Generální ředitelství cel**, se sídlem Budějovická 7, Praha 4, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 7. 2022, č. j. 24096-3/2022-900000-317, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2023, č. j. 11 Ad 10/2022-68, o návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků a na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti,

t a k t o :

- I. Žalobci **se přiznává** plné osvobození od soudních poplatků.
- II. Kasační stížnosti žalobce **se přiznává** odkladný účinek vůči rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2023, č. j. 11 Ad 10/2022-68, a vůči rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 7. 2022, č. j. 24096-3/2022-900000-317.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 4. 7. 2022, č. j. 24096-3/2022-900000-317, zamítl odvolání žalobce proti výroku II. rozhodnutí ředitele odboru 40 - řízení lidských zdrojů Generálního ředitelství cel ze dne 11. 3. 2022, č. j. 15664/2022-900000-405, a toto rozhodnutí ve výroku II., kterým byla žalobci stanovena povinnost vrátit přeplatek na výsluhovém příspěvku ve výši 69.846 Kč do 30 dnů po nabytí právní moci rozhodnutí, potvrdil.

[2] Toto rozhodnutí napadl žalobce žalobou u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), který ji rozsudkem ze dne 25. 4. 2023, č. j. 11 Ad 10/2022-68, zamítl.

[3] Proti uvedenému rozsudku podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost společně s návrhem na osvobození od soudních poplatků a na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. V návrhu na přiznání odkladného účinku uvedl, že výkon rozhodnutí žalovaného a městského soudu by pro něj znamenal nepoměrně větší újmu, než která může vzniknout žalovanému. Tato újma by představovala povinnost zaplatit přeplatek výsluhového příspěvku ve výši 69.846 Kč, jež by nepříznivě ovlivnila celkové životní poměry stěžovatele. Ten se nachází v tíživé majetkové i zdravotní situaci, což doložil konkrétními podklady. Žalovaný by odložením účinků napadeného rozhodnutí oproti stěžovateli nijak významnou újmu na svých právech neutrpěl. Naopak v případě stěžovatele by tato újma zejména

vzhledem k jeho onemocnění, invaliditě, nepříznivým majetkovým poměrům a dalším tvrzeným okolnostem byla nepoměrně větší. Přiznání odkladného účinku kasační stížnosti není ani v rozporu s důležitým veřejným zájmem.

[4]Žalovaný se k návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti nevyjádřil.

[5]Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval žádostí stěžovatele o osvobození od soudních poplatků.

[6]Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích, který by mu mohl znemožnit přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších přepisů (dále jen „s. ř. s.“), platí, že *„účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.“*

[7]Smyslem institutu osvobození od soudních poplatků není kompenzovat stěžovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zabezpečení přístupu k soudní ochraně i u těch účastníků, kteří se vzhledem ke své majetkové a finanční situaci nachází v tíživých sociálních poměrech.

[8]Účastníku řízení lze přiznat individuální osvobození od soudních poplatků při kumulativním naplnění následujících podmínek: (1.) účastník požádal o osvobození, (2.) jeho návrh není zjevně neúspěšný, a (3.) účastník doložil nedostatek prostředků.

[9]V posuzované věci stěžovatel o osvobození od soudních poplatků požádal a z obsahu spisu nevyplývá, že by podaný návrh byl zjevně neúspěšný. První dvě podmínky jsou tedy naplněny.

[10]Nejvyšší správní soud současně dospěl k závěru, že u stěžovatele je splněna i třetí zákonná podmínka k tomu, aby mohl být osvobozen od soudního poplatku za kasační stížnost. V potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech stěžovatel uvedl, že není zaměstnán z důvodu přiznané invalidity třetího stupně, jeho jediný příjem tvoří invalidní důchod a výsluhový příspěvek ve výši 28.825,33 Kč měsíčně. Osobní automobil pak pořídil z příspěvku na zvláštní pomůcku, jiným majetkem nedisponuje. Dcera stěžovatele je studentkou třetího ročníku na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, jejíž měsíční náklady na cestovné a stravné činí 4.000 Kč. Pravidelné měsíční náklady stěžovatele na bydlení činí 14.216 Kč a na stravování ve výši 12.000 Kč. Stěžovatel v žádosti o osvobození od soudních poplatků doplnil, že trpí nevyléčitelným nervovým onemocněním Amyotrofická laterální skleróza (ALS), jeho zdravotní stav je nepříznivý s předpokladem další progresy onemocnění, přičemž je plně odkázán na péči manželky, která v důsledku péče o stěžovatele nemůže být sama zaměstnána.

pokračování

[11] Z uvedeného vyplývá, že příjmy stěžovatele tvoří pouze invalidní důchod s výsluhovým příspěvkem, přičemž nevlastní žádný jiný majetek vyšší hodnoty. Celkový měsíční příjem pak beze zbytku pokrývá měsíční náklady stěžovatele a jeho rodiny, která je vlivem nepříznivého zdravotního stavu stěžovatele a nemožnosti opatření dalšího příjmu manželkou stěžovatele v tíživé majetkové situaci. Takto popsané a doložené majetkové a sociální poměry umožňují učinit závěr o nedostatku vlastních zdrojů, který stěžovateli brání v úhradě soudního poplatku. Stěžovatelovy poměry jsou tak v důsledku popsané situace natolik zhoršené, že odůvodňují plné osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. Splněna je tedy i třetí výše uvedená podmínka pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků.

[12] Nejvyšší správní soud se dále zabýval návrhem stěžovatele na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

[13] Nejvyšší správní soud zjistil, že návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti byl podán včas a osobou k tomu oprávněnou. Přistoupil proto k jeho věcnému posouzení podle § 73 ve spojení s § 107 s. ř. s.

[14] Podle § 107 s. ř. s. nemá kasační stížnost odkladný účinek. Soud jej však může na návrh stěžovatele přiznat; § 73 odst. 2 až 5 s. ř. s. se užije přiměřeně. Podle § 73 odst. 2 s. ř. s. lze přiznat odkladný účinek, jestliže by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro stěžovatele nepoměrně větší újmu, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a jestliže to nebude v rozporu s důležitým veřejným zájmem.

[15] Z těchto ustanovení vyplývá, že možnost přiznání odkladného účinku kasační stížnosti je podmíněna kumulativním naplněním dvou objektivních podmínek: 1) výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí by znamenaly pro stěžovatele nepoměrně větší újmu, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a 2) přiznání odkladného účinku kasační stížnosti nebude v rozporu s důležitým veřejným zájmem. Odkladný účinek má charakter institutu mimořádného, vyhrazeného pro ojedinělé případy; je koncipován jako dočasná procesní ochrana stěžovatele jako účastníka řízení před okamžitým výkonem pro něj nepříznivého soudního, resp. správního rozhodnutí; přiznáním odkladného účinku je prolamována právní moc rozhodnutí (srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2015, č. j. 6 Azs 163/2015-38).

[16] Stěžovatel tvrdí, že by výkonem rozsudku městského soudu a rozhodnutí žalovaného došlo k dalšímu zhoršení jeho již tak nepříznivé majetkové situace, která je značně ovlivněna zhoršujícím se zdravotním stavem a skutečností, že je plně odkázán na péči manželky. Výkonem povinnosti zaplatit částku 69.846 Kč by tak došlo k nepoměrně větší újmě, než která může hrozit žalovanému.

[17] V projednávaném případě by vykonatelnost žalobou napadeného rozhodnutí pro stěžovatele znamenala významný zásah do majetkových poměrů jeho i jeho rodiny. Výkonem rozhodnutí na částku výrazně převyšující souhrn příjmů stěžovatelovy rodiny by tak byl stěžovatel připraven o své základní materiální zázemí, což by bylo o to tíživější, že stěžovatel je, jak plyne z jeho podání, dlouhodobě a nevléčitelně nemocen, přičemž povaha jeho onemocnění zcela vylučuje zaměstnání stěžovatele i do budoucna (srov. usnesení

Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2007, č. j. 8 Afs 132/2006-140, a ze dne 22. 2. 2007, č. j. 8 Afs 130/2006-118).

[18] Jelikož Nejvyšší správní soud považoval újmu hrozící stěžovateli za odůvodňující přiznání odkladného účinku jeho kasační stížnosti, přistoupil k poměrování újmy, která by mu mohla vzniknout nepřiznáním odkladného účinku, a újmy, která by mohla vzniknout jiným osobám, pokud by k odložení účinků jinak závazného rozhodnutí došlo. Zásah do práv stěžovatele by mohl být v případě nepřiznání odkladného účinku podstatný, naproti tomu nelze dovozovat, že by přiznání odkladného účinku mělo způsobit jakoukoliv újmu jiným osobám či žalovanému. Přiznáním odkladného účinku kasační stížnosti se současně nijak nemaří cíl řízení spočívající ve vrácení přeplatku z výsluhového příspěvku, pouze se tento cíl odkládá. První kritérium přiznání odkladného účinku je proto splněno.

[19] Pokud jde o možný rozpor s důležitým veřejným zájmem, je třeba poměřovat intenzitu hrozícího zásahu do práv svědčících stěžovateli s intenzitou narušení veřejného zájmu (srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2008, č. j. 5 As 17/2008-131). V projednávaném případě by přiznání odkladného účinku mohlo být v rozporu s požadavkem, aby poživatelé výsluhového příspěvku a invalidního důchodu vrátili vzniklý přeplatek, který jim po právu nenáleží. Jak již bylo výše uvedeno, újma způsobená stěžovateli nepřiznáním odkladného účinku by mohla být podstatná. Intenzita narušení zmíněného veřejného zájmu by naopak vzhledem k předběžné povaze přiznání odkladného účinku byla mírná. Intenzita újmy vzniklé stěžovateli neodložením právních účinků rozsudku městského soudu a rozhodnutí žalovaného tak převáží nad potenciálním dotčením veřejného zájmu, a je proto splněna i druhá podmínka pro přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

[20] Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud stěžovateli vyhověl, přiznal mu proto plné osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s.

[21] Nejvyšší správní soud současně jeho kasační stížnosti přiznal odkladný účinek podle § 107 ve spojení s § 73 odst. 2 s. ř. s. Do rozhodnutí o kasační stížnosti se tak pozastavují účinky rozsudku městského soudu i rozhodnutí žalovaného.

[22] Nejvyšší správní soud připomíná, že může usnesení o přiznání odkladného účinku i bez návrhu usnesením zrušit, ukáže-li se v průběhu řízení, že pro přiznání odkladného účinku nebyly důvody, nebo že tyto důvody v mezidobí odpadly (§ 73 odst. 5 ve spojení s § 107 s. ř. s.). Z usnesení o přiznání či nepřiznání odkladného účinku kasační stížnosti rovněž nelze dovozovat jakékoliv závěry ohledně toho, jak bude rozhodnuto o samotné kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. června 2023

pokračování

4 As 167/2023-31

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu